

MİMARİ TASARIM SORUNLARINA ÖZEL YAKLAŞIM YÖNTEMİ

Prof. Dr. Faruk Yalçın Uğurlu

Çankaya Üniversitesi, Ankara.

1. GİRİŞ

Mimarlık, bir meslek, bir bilimsel çalışma alanı olarak, çok önemli özellikleri bulunan, bir disiplindir. Her anlamda en küçük, en büyük daima onun konusudur. Bir yandan karmaşıklığı, diğer yandan sadeliği kapsar. En dar veya en geniş sınırları içine alabilir. Bütün bu zıtlıkları hem ayrı ayrı, hem de beraber üst üste çakıştırarak inceler, araştırır, sonsuz anlam, nicelik ve nitelikteki eserlerine taşır, doğal dengeleri gözetererek onları birleştirir. Bir yandan birey olarak insana, diğer yandan da onun toplumuna, insanlık çıkarlarına çok yönlü, olumlu katkılar üretir. Bu uğraşında bütün eko-sistemin nicel-nitel değerlerine saygılıdır. Bilimsel olarak, teknik, ekonomik, sosyal, psikolojik, birçok ana ve alt dalla doğrudan veya dolaylı içten bağımlıdır.

Sunulmaya çalışılan yukarıdaki özelliklerin tek tek sayılarak bitirilmesinin olanaksızlığı gibi, mimari ürünün de en kusursuzu, mükemmeli yakalaması olanaksızdır. Ancak diğer bazı dallarda da rastlanacağı gibi, bu disiplinin de ana hedefi bu ideale yaklaşmaktır. Bu süreç içinde, elbette, daima, onun ana parçası, bütünleyici bileşeni olan tasarım ve onun sorunları da söz konusudur. Bu çalışma kapsamında, bir mimarın, birbirinden ayrılmazlığını iddia ettiği kuram-kılgı süreci ile, akademik ve pratik uygulama sürecinin nasıl orjinal bir yaklaşım yöntemi oluşturduğu da yer almakta, konu derinine incelenerek, çok yönlü irdelenmektedir.

Bu çalışmanın temel hareket noktası, bir çok meslek içi ve dışı bireyler ile gurubun çözmeye çalıştığı mimari tasarım sorunlarına ilişkin, onları daha kolay çözmeye yardım edecek, orjinal bir özel yaklaşım yönteminin elde edilebilmesidir. Bu yöntemin ortaya çıkmasının kolay olmadığı, bir çok parçasının bir araya gelmesi veya üst üste çakışması ile, alt ürünlerin birleşerek sonuçta önemli bir üst ürüne dönüşmesinin çok uzun, zor bir süreç olduğu, hatta bir ömür sürdüğü de iddia edilebilir. Ancak bu noktada unutulmamalıdır ki bilimsel her süreçte olduğu gibi, bazı sebep-sonuç ilişkileri kontrol dışı ürünler oluşturmuştur. Hatta bu sonuçlar bazen kendilerini görünmez kılmıştır. Ancak bütün ürünlere, bir arada bilimsel bakıldığında bu sunulan somut durum kendiliğinden rahatça gözlenebilmektedir. Çünkü; her sorun, kendi içinde çok yönlü zorluklar taşımaktadır, ama mimari tasarım gibi özel bir dalın yaratacağı sorunların daha da karmaşık olacağı çok açıktır. Ayrıca; sorunların tek tek bağımsız çözülmesi yöntemi, birbiri ile içten-bağımlı temel karakteristik özelliğinden, bu sorunlara bütüncül yaklaşımın kaçınılmazlığını ortaya getirmektedir. Bu nedenle; sorunlara yaklaşımda, önce onların yakından tanınması ile başlandı. Sonra, her tanımanın diğer parçalarla ilişkileri kurulmaya çalışıldı. Bu çalışmaların bir bölümü, bir yandan kuramsal-kılgısal çizgilerde sürdürülürken, diğer yandan da uygulamalar içinde serbest olguların, parça-bütün ilişkileri ortaya konarak, bunların somutluklarından yola çıkarak, soyut kuramsal sonuçlara varılması amaçlandı. Ama bu ara sonuçların sunulan nitelikte ve değerinde bir sona yöneleceğinin sezilmesi dışında, onların bütün aşama ve ilişkilerinin tam olarak planlandığını söylemenin çok yanlış olacağını, önemli bir bilimsel gerçek olarak altını çizmeliyiz.

2. TARİHSEL SÜREÇ

Çalışmanın temeli, ODTÜ Mimarlık Fakültesi'ndeki lisans ve yüksek lisans çalışmalarına kadar uzanmaktadır. Birinci sınıfta temel tasarım dersine gelen değerli hocalarımızın, tasarım konusuna yaklaşımlarındaki nitelik, bir meslek insanının bütün yaşantısını ve üretimini

olumlu yönde etkilemiş, her ürün isteminin kendi kendine bir karmaşık sorun yumağı oluşturduğu, bu nedenle; bütün cevap üretim süreci ile sonucunun devamlı irdelenmesinin bir diğer çalışma için çok değerli verileri içinde sakladığının ilk bilinci o sıralarda oluşmaya başlamıştı. Bu dönemden, unutulmayan çok önemli bir örnek olarak; “ birden çok tasarım alternatifi getirmemizin yanlışlığı vurgulandığında, karşılık olarak; çok yönlü bu çalışmaların öğretim-eğitim kadrosunca (ilerde işverenle yer değiştirdi) oluşan tepkileri öğrenciler tarafından algılanabilmesinde, ölçülebilmesinde önemli köprüler oluşturarak, yeşeren tüm verilerinin tasarım sürecine yadsınamıyacak boyutlarda olumlu katkılar taşımada araç olduğunu söylediğimizde, önce çok olumsuz tepkiler almamızın yanında, son jürilerde verilen en yüksek değerlendirme notlarının bize doğruladığı bir özel, aynı zamanda çok gizemli bir yaklaşım söz konusuydu ”.

Lisans süresince elde edilen birçok öğretinin, algılanan ve özümseyen eğitimlerle birleştiğinde farklı anlamlar kazandığı, bunların okul sonrasına akan önemli kalıcı izler oluşturduğu açıktır. Bu duruma en çok örnek yaz stajlarındaki kazanımlardır. Stajlardan okula her dönüşte, ne kadar farklı, çok yönlü ve olumlu eleştiri potansiyelli bir kafa yapısı ile döndüğümüzü her an hatırlarız.

Bu sürecin diğer önemli noktalarından bizce öne çıkan en önemlilerinden birisi, öğretim elemanlarının aktardığı öğretim-eğitim yanında, onları bire bir inceleme fırsatı yaratacak çok renkli kişiliklerinin bir arada bulunmasıydı. Bu durum mesleki sorunlara nasıl farklı yaklaşılabileceği konusunda çok güzel ipuçları taşımaktaydı. Örneğin; bir tasarım sorunu karşısında, zaman kazanmaya çalışan bir öğretim elemanı, belki de bilmeden, böyle bir gereksinimin varlığının altını çizmekteydi. Tasarım sorunlarını çözerken, çok sayıda saçma soruya, hiç sıklımadan cevap arayan bir öğretim elemanının, meslek insanına aktardığı bilgi-beceri ilişkisinin olağanüstülüğünü sezmemizdeki sonsuz değerdeki katkısı açıktır.

Görüldüğü gibi; birçok yönü ile bir meslek insanının, bilgi beceri elde ederken asıl olan kimlik-kişilik oluşturmadaki serüveninde, doğru kurumsal yapı ile seçilen kadronun önemi çok fazladır.

Yüksek lisans sürecinde, bir meslek insanının tamamen serbest bırakılmasının ilginçliği ve önemi çok açıktır. Biz bu süreçte; bir yandan Türkiye’de bilimsel kaynak yokluğu ile, diğer yandan da bu boşluğun doldurulmasının ne şekilde gerçekleştiğinin izlenmesi ile hergün ayrı bir şok yaşadığımızı unutamayız. Sonuçta, diploma sonrasındaki birkaç yıllık dönemde, bilimsel doğruların bürokratik aşamalarda nasıl eridiğini görmemiz de bizi ayrıca çok üzmüş, hatta bilimsel çalışmalardan da soğutmuştur. Bir acı sonuç da; bizim çalışma konularımızı seçerken, kısa vadeli ve somut neticeleri hedefler tutumumuzun , diğer bazı araştırmacılar tarafından seçilen çalışma konuları ile nasıl belirsizliklere yönlendirildiği, bu durumun onlara ne anlamda çarpık çıkarlar sağladığını izlememizdi. Ama bu çalışkili sonucun şimdiki yöntemimize taşıdığı değerler bizce çok önemlidir. Çünkü; o zaman gördüğümüz olumsuzlukları, bu gün düzelterek işletme fırsatlarımızın olması çok kıvanç vericidir.

Yüksek Lisans sonrası, bilimsel çalışmaların önemi konusundaki endişelerimizin doğruluğunu her aşamada yakından görmemiz ve yaşamamız, bizi doktora çalışmalarından uzun süre uzak tutmuştur. Ancak sorunları analiz ederek yaklaşımlar getirme yönündeki içgüdüsel davranışlarımız her uygulamada öne çıkmaya devam etmiştir. Bu süreç içinde, uygulama çalışmalarımızın her aşamasını dökümanteye ederek, ilerde onlardan olumlu sonuçlar çıkarma tutumumuz da devam etmiştir.

Mimari uygulama aşamalarında, mesleki yetkinlik arttıkça, paralelinde daha karmaşık tasarımlara yönelmesi ve böylece daha büyük sorunlarla karşılaşılması kaçınılmazdır. Bu süreç içinde gözlenen en önemli konular; mimari tasarım ile tasarıma istem oluşturan kesim arasındaki iletişim problemleri, tasarımın uygulama aşamasına geçerken oluşan olumsuz bürokratik süreçler, projenin yapılaşmasında ortaya çıkan diğer meslek insanları ve araçlarla yaşanan sorunlar, ilk maliyet ile işletme ve toplam maliyet tanımlarının bilinmemesi, mimari tasarım özelliklerinden kaynaklanan artı değer, ürünün oluşmasından kaynaklanan artı değerden olumsuz anlamda farklılaşması ile, bu değer, adil paylaşılmaması vb. gibi sıralanabilir. Bizce bu noktadaki en önemli özellikler; mekan üretiminde çevre kirliliğini artıran faktörlerle, her anlamda bireysel çıkarların toplumsal çıkarların önüne geçmesine göz yumulmasındaki olumsuzluklardır.

Bir yandan mesleki uygulamaların eksik ve yanlışlarının izlenmesi devam ederken, diğer yandan da, rastlantılar sonucu yönelinen meslek dışı akademik birikimler de çok ilginç sonuçlar ve toplam değerlendirmelerimize önemli katkılar getirmiştir. Örneğin; maden ve makina mühendisliği bölümünde yapı malzemesi ve teknik resim, tasarım geometri vb. gibi konularda sürdürülen akademik çalışmalarda, bu derslerin tasarım bilgisi bulunmayan öğrencilere iletilmesi ile tasarımla iç içe olan öğrencilere aktarılmasındaki farkların ilginç ve önemli bilimsel boyutlarının gözlenmesi söz konusuydu. Örneğin; ilerki aşamalarda beraber çalışacak bu elemanların öğretim-egitim temelindeki farklarının ileride, çözümsüz sorunlarla karşı karşıya kalınabilmesine neden olduğu açıkça anlaşıldı.

Bir meslek insanının, seçtiği bir çalışma alanında, tutarlı ve sürekli bir verim çizgisi oluşturması, çok fazla işyeri değiştirmeden bir tek uzmanlaşmaya yönelmesi beklenir. Ancak bazı özel durumlarda, bu beklenti tam tersine işlemektedir. Örneğin; değişik çalışma ortamlarında bulunmayan birisinin, kendi dışında yapılmış ilgili bilimsel araştırmalara ulaşsa bile, sonuçta, kendi yöneldiği, özel anlamlardaki uygulama gözlemlerinden hareket edebilmesi ve sağlıklı bilimsel sonuçlara varması da söz konusu olamayacaktır. Bu çalışmanın özel yaklaşımı, çok değişik, ama sonuçları birbirlerine çakışan birçok çalışma alanının beraber ele alınmasını, özellikle hem kuramsal, hem de kılışal içerikteki verilerin pratik ve akademik değerlendirmelerinin yapılabilmesini gerektirmekteydi. Bu anlamda düşünüldüğünde; pratik eylemlerin teorik temellere oturtulmasına olanak sağlayacak bir ortam hedeflenirken, gene rastlantısal bir gelişim ile, uygulamadan kopan meslek insanı, kendini bir mimarlık bölümü'nde akademik aşama içinde ve bir doktora çalışmasında buldu. Bu noktada elde ettiği bütün pratik girdilerin, bilimsel bir çizgide kuramsal olarak özümsemesi ve bir doktora tezine dönüşmesi kaçınılmazdı. Bu süreç sonucu ortaya çıkan kuramsal çalışma, mimari tasarım sorunlarına makro ölçekte nasıl yaklaşılabileceğini irdeleyen özel bir çalışma ile bu durumu ispatlayan yepyeni ve farklı bir yaklaşımdı. Böylece bir anlamda, sadece sanatsal anlamda hissederek başlayan, ancak giderek, mimarinin temel niteliklerini tekrar toplumsal çizgiye taşımaya yardımcı olabilecek bir eser ortaya çıkmıştı. Bu çalışma devam ederken, bir yandan çalışmaların sürdürüldüğü mimarlık bölümünde, Amerika'dan farklı bir öğretim-egitim içeriği taşıyan öğretim yardımcılarının katkılarıyla, mimarlık eğitim süreci ile tasarım sorunlarının ilgisi bir daha ele alınırken, diğer yandan da, aynı sürecin uygulamaya dönük yönünün yeni deneylerle pekiştirilmesine yönelmişti. Bu süreçte toplu konut uygulamaları ile, toplumsal örgütlülük-mimari istem oluşturma pratiği denenmekteydi.

Doktora çalışmasının tamamlanması ile birlikte, mimari ile ilgili ilk temel doğruları beraber yakaladığımızı düşündüğümüz bir değerli hocamız, sanki bize bu konudaki kuramsal çizgimizi daha da belirginleştirebilecek olan çalışma ortamını KKTC de hazırlamış ve bir ekol oluşturmasına az kalmış bir mimarlık bölümü kurmuştu. Bu bölümde, bir yandan kuramsal,

diğer yandan kılıgısal olarak çalışmalar oluşturulmuş, o yörenin sosyo-kültürel, ekonomik yapısı da izlenerek, sunulan yöntemin parçalarının nasıl bir model oluşturabileceği çok yakından 5 yıl boyunca izlenmiştir. Hatta yeni kurulan iç mimarlık bölümü programı hazırlık aşamasında bile tasarım sorunlarının programa neler getireceği tartışılmıştı.

Son olarak; halen çalıştığımız iç mimarlık bölüm programının, aynı değerli hocamızın da katkıları ile ilk program hazırlığı yapılırken, mimari tasarım sorunlarına yaklaşım yönteminin nasıl bir eğitim tarzı oluşturabileceği de düşünülerek, programda; bir yandan çok sayıda aynı amaçlı dersler birleştirilip bütünleştirilirken (örneğin; teknik resim, perspektif, serbest el çizim, grafik iletişim, sadece grafik iletişim başlığı altında toplandı), diğer yandan da, her yarıyıllık tasarım dersleri paralelinde bir uygulama dersi (workshop) konularak, mimari tasarım sorunlarının uygulamalı eğitimle nasıl en az düzeye indirilebileceğinin somut hale getirilmesi amaçlandı.

Görüldüğü gibi; her aşaması birbirine en ince noktasına kadar uyumlandırılarak kenetlenmiş parçalardan oluşan bu toplu bilimsel süreç, sonunda mimari tasarım sorunlarının çözümüne olumlu katkılar getirebilecek yeni bir yaklaşım yöntemini bize kazandırmaktadır. Bu yaklaşımda; kuram-kılığı ikilisi, soyut-somut dönüşümlü ve süreklidir. Bilimsel sonuçların başarı düzeyleri, bir yandan akademik, diğer yandan pratik bulguların beraber analizi ve sentezine doğrudan bağlıdır. Bu yöntemin başarısı, ancak öğretim-eğitimin beraber ve uygulamalı yapılmasına bağlıdır. Özellikle mimari tasarım sorunları gibi karmaşık bir yapının anlaşılması, sisteme çok yönlü verimli çözümlerle katkı sağlanabilmesi, mutlaka üniversite öğretim-eğitiminin uygulamalı temellere kavuşturulması ile söz konusu olabilecektir.

Sunulan hedefin daha net anlaşılabilmesi için bütün ilgili birikim, yukarıda açıklanmaya çalışılan temel kurgu ve bağlantı şemasıyla birlikte, aşağıdaki özet dizge de yer almaktadır.

Değerlendirme aşamaları ve süreci :

1. Lisans alışmaları,
2. Serbest alışmalar,
3. Yüksek Lisans alışması; Maliyet ve Tasarım (Cost & Design)
4. Akademik alışmalar,
5. Yeterlik alışması; (1184'e göre doktora yerine) (Mimari Projeye Giriş)
6. Akademik alışmalar,
7. Serbest alışmalar,
8. Doktora alışması; (Türkiye'de Konut Sorununa Makro Yaklaşım Modeli)
9. Akademik alışmalar,
10. Serbest alışmalar,
11. Akademik alışmalar.

Toplam değerlendirme süreci izlendiğinde; açıkça algılanabileceği gibi, bütün mesleki yaşam içinde, mimari tasarım sorunları ile, hem akademik hem pratik olarak, hiçbir zaman bir kopukluk oluşmamış, her aşamada, büyük bir özenle seçilen çalışma alanları ile konu kapsamaları, bu sorunlara bilimsel çıkış noktaları yakalayabilecek önemli araştırma ve değerlendirme süreçlerini beraberinde getirmiş, elde edilen bütün bilimsel bulgular ile sonuçlar hep bu merkezli birikimlerden oluşmuştur.

3. MİMARİ TASARIM SORUNLARI

Mimari Tasarım, özü nedeniyle çok parçalı, karmaşık yapıya sahip olduğundan ilgili sorunlar da geniş kapsamlı, olağanüstü etki ve etkileşim yaratan, çok zor ele alınarak, çok sistematik yaklaşımlarla ilginç çözümler üretilebilecek özelliktedir. Örneğin; mimari tasarımı oluşturanlarla onu üretenler, veya kullananlar arasındaki sorunların bir ucu eğitime, sosyo-psikolojik birikimlere, diğer ucu bireysel veya toplumsal yapılanmalara, hatta ekonomik özelliklere kadar uzanır. Bu özelliklerin bir bölümünü soyutlamak ve ona göre kararlar oluşturmak bütünü olumsuz etkileme potansiyeli olduğundan çok riskli sayılır. Bu nedenle; incelenen her sorun önce inceleme sınırları belirlenerek ve ilişkileri en aza indirgenerek ele alınabilir. Konuyu biraz daha somutlaştırırsak; nasıl bir insan vücuduna gerekecek bir tıbbi müdahaleden önce, onun bütün işlevleri incelenerek, toplam sisteme en az zarar verecek şekilde davranılıyorsa, mimari sorunlara yaklaşımın da bu titizlikle oluşturulması kaçınılmazdır. Yoksa sonuçlar çok rahatsız edicidir. Mimari bir örnekleme söz konusu olursa; herhangi bir fiziki çevreden koparılacak bir mekan yumağının, hangi nicel-nitel bağları olduğu araştırılmadan, bu işleme girilemez. Bu durum sorun yaratan en kötü durumdaki bir mekan gurubu için bile aynen uygulanması gereken bir tavır olmalıdır. Çünkü kaldırılan bir kirliliğin bile bazı ilginç olumlu çakışmaların sebebi olabileceğini bütün tasarımcıların bilmesi gerekir. O halde; mimar tasarım sorunları denilince, her ayrıntıda çok yönlü bilinç gerekeceği, uzun araştırmalar sonunda, bilimsel kararlara dayanarak fiziki çevreye etki yaratılabilir. Bu konuda İngiltere, Danimarka, İsveç gibi ileri çevre duyarlılığı olan ülkeler, yapı yapma ruhsatı gibi, yapı yıkma ruhsatı da oluşturmuşlardır.

Mimari tasarım sorunlarını, meslek insanı ve onun eylemleriyle sınırlayamayız. Mimari tasarım sorunlarının ortaya çıkması ile paralel, onun yaşamsal bağlarının da gelişeceği açıktır. Belirli düzeltme veya düzenlemelere gidilebilmesi için en az şartların hazırlanmış olması kaçınılmazdır.

Mimari tasarımın soyut-somut yönleri ile ilgili tasarım öncesi, süresi ve sonrasında sorunlarla karşılaşılabilir. Bu sorunların bir organizma gibi, çevre ile beraber var olduğu, onun gibi yaşam özellikleri bulunduğu, mimari dışı disiplinlerle içten bağlı bulunabileceği gibi çok önemli noktaları unutmamalıyız. Örneğin; bir yapının mekansal tasarım standardı, aynı zamanda onun maddi-manevi değerini, giderek onun hukuki kimliğini, kültürel bağlarını vb. bir sönümsüz ilişkiler sistemin getirecektir. Bu nedenle; çoğu kere mimari tasarım sorunlarına yaklaşan meslek insanları, dış etkilerin, bilimsel olmayan, çok olumsuz katılımıyla, sorunları daha da çözülemeye hale getirmekte araç haline getirilmektedirler. Bu noktada, kendiliğinden oluşan taraflar arasındaki bilimsel iletişim sisteminin bozuk, kanalların da değişik nedenlerden tıkalı olmasının sorunları daha da büyüyen özelliği de vurgulanmalıdır. Bu konuda en yakın çok olumsuz bir örnek; deprem nedeniyle oluşan toplam teknik sorumluluğun, mimari tasarımcılar tarafından yeterince paylaşılamamasıdır. Çünkü; aslında temel mimari tasarım kararları, yapının fiziki, kitlesele, statik ana davranışlarını belirler. Çoğu kere kolon yerlerini belirlemede zorluk çeken mimarlarla karşılaşmışsınız. Bir anlamda orkestra şefi olan mimari tasarımcı, kendi çalmadığı farklı enstrümanlardan çıkan çirkin seslerden kendini de sorumlu tutmalıdır.

Yukarıda sunulmaya çalışılan çok yönlü ilişkiler sistemi, şehirciler ile mimari tasarımcıların kendi tasarım sorunlarına yaklaşımlarında, veya politik kararlarının olumsuz etkilerini doğrudan teknik elemanlara yönlendirenlere, hepsine ayrı ayrı uzanabilecek, veya uzatılabilecektir.

4. ÇALIŞMANIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışma, bir yandan meslek insanlarına, özellikle de öğrencilere ve akademik ortama, diğer yandan da başta temel karar vericiler, politikacılar, olmak üzere mimari ürünleri kullanmak durumunda kalan bütün insanlara, bir toplum mimarlığı bilinci getirmek, kendi davranışlarını, bu ve benzeri kültürel birikimlerle yendiren ele alabilmelerine olanak sağlamak üzere hazırlanmıştır.

Çalışmanın en önemli orjinal özelliği; kuram-kılgı ikilisini, hem pratik işleyişi ile, hem de bilimsel düzeyi ile beraber ele almasıdır. Böylece; bir yandan konuya olan bireysel ve toplumsal ilgiyi artırmak, diğer yandan da, gördüklerine daha kolay yaklaşım sağlayan insan kaynağımızı somut örneklerle dayanarak, olayın kendi ve ülkesi için ne kadar hayati önemde olduğunun ayırdına varmasını sağlamak söz konusuydu. Her örneğin, resimli, yeterli açıklıkta, yaşanmış olayların ilk elden anlatıldığı, kuramsal grafik özde sunulması, her bireyin bir anlamda olayları kendi başına ayrıca yaşamasına yardımcı olmak içindi. Böylece; bir sade vatandaşın bile, çevre oluşturmada ne boyutta sorumluluklar taşıdığını hissettirebilecektik. Bir diğer çok önemli konu da; bilinçli bireylerin, bilimsel özde tanımlayabilecekleri bütün istemlerini, yeterli birikimdeki elemanlara yöneltebildiklerinde, çoğu sorunlarına, daha ilk aşamalarda cevaplar bulabileceklerinin sezdirilebilmesidir. Ancak bu birikim düzeyi, tam olarak sağlanabildiğinde, yeni milenyum için hedeflenen bilim standardına ulaşılacaktır diye düşünüyoruz.

Çalışmadan kolayca algılanabileceği gibi; mimarının mekan üretme konusundaki aşamaları, her yapı araç olarak kullanılıp, o yapının tasarlanma, üretim ve kullanım sürecindeki durumu hikaye edilerek, varılan somut kuramsal sonuçlar, sayfanın sınırlanmış bölümünde, grafik veya balon diagramlarla, kısa açıklamalarla özetlenmiştir. Tasarım öğretim-egitimi alanlar için bir yardımcı ders kitabı olan bu çalışma, diğer meslek gurupları (sanat, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, halkla ilişkiler, hukuk, vb.) için değişik yorumlara neden olacak kaynaklar sağlamakta, diğer okuyucular için de mimarlık mesleğinin bir toplumsal yarar sağlayıcı özelliği olduğunu anlatabilecektir. Hatta belki de kendi çevresinde karşılaştığı problemlerin nedenlerini de kendilerinin bulmasına ve onları yorumlamalarına araç olabilecektir. Bizce bu çalışma, birinci sayfadan başlayarak sonuncu sayfaya kadar dikkatlice okunacak özelliği yanında, her değişik olay veya problemle karşılaşıldığında, bu çalışmanın okuyucuya çok farklı mesajlar, bilgiler taşıdığı da zaman içinde hissedilebilecektir.

Sonuç olarak denebilir ki; kendi dalında bir ilk olan çalışmanın, elbette eksik ve yanlışları bulunmaktadır. Ancak; bütün dünyada, özellikle de Türkiye’de, mimarlık disiplininin, en az diğer dallar kadar kendini tanıtmaya, bireylere ve topluma kendini kabul ettirmeye gereksinimi açıktır. Eğer insanlar bir mahallede herkesi rahatsız eden bir kötü yapılaşmadan, mekan orgaznizasyonuna duydukları tepkiyi nasıl dile getirebileceklerini bilemezken, aynı ortamdaki bir futbol takımında, rahatsızlık geçiren bir futbolcu ile ilgileniyorlarsa, bu noktada bir bilimsel hatadan bahsedilebilir. Bizce bunun sorumlusu tamamen ve yalnızca bizleriz.

Umarız ki; bu alanda, bu kapsamda bir ilk olan çalışma, olumlu olumsuz birçok tepkiyi, çok kısa zamanda beraberinde getirecek, mimari ile eserleri, oyunun tüm katılımcıları daha çok konuşulur hale gelecek, insanlar ülke kaynaklarının en önemli bir bölümünü, kendilerine çok sınırlı geri dönüş getirerek yok eden işleyişe karşı daha duyarlı olacaklardır. Bu konuda çok küçük bir olumlu katkı elde edilebildiği düşüncesiyle.

ÇALIŞMANIN SON DEĞERLENDİRİLMESİNİN YAPILABİLMESİ İLE İLGİLİ NOKTALAR :

- Grafiklerle ilgili ara ara farklı formatta (fon rengi-şekil) açıklamalar,
- İlk girişte kitabın algılanış, okunuş yol ve yöntemi ile ilgili açıklamalar,
- Bu kitap yazarının Türkiye'deki koşullarda mezuniyetten bugüne mimarlık deneyimi geçirdiği evreler ve bu tecrübeler ışığında mimar olacaklara, kazanılmış deneyimlerle mimari tasarımın ne olup olmadığını kolay algılamalarını sağlayacak ipuçları,
- Kitap bitince;
 - Tüm döküman değerlendirilip bozuk sayfaları atılacak,
 - Yukarıdaki ilk maddede yapılan işlem baştan gözden geçirilip, gereken ilaveler yapılacak,
 - Çankaya Üniversitesi Dergisi (unutulmayacak noktalar)
- Bitirişteki kazanımlarda (işin ödülü) , gerçek insan olmanın mimarlık ve tasarımla olan ilgilerini kurmak.
- Müşterilerin baskı ve ısrarcı seçimlerine ilişkin tutumlarının nasıl kolay algılanıp, olumlu yöne yönlendirilebileceği konusu,

Müşterilerin baskı ve ısrarcı seçimlerine ilişkin tutumlarının nasıl kolay algılanıp, olumlu yöne yönlendirilebileceği konusu

Bu konuda en önemli ilke; bir mimarın gelen tepkileri kendi bilgi, beceri, tüm birikim ve deneyimlerini göz önüne alarak eleştirmesi, bu noktada elde ettiklerini sistematik yaklaşımla, müşterinin verileri ile eleştirilerinin hangi noktalardan kaynaklanmış olacağını hızlı, parça-bütün ilişkileri ile algılayıp, geniş analizini yapıp sonuçları üst üste çakıştırarak yeni yönelmeler elde edebilmesidir. Örneğin; tasarım sürecini gerçekten bilen birisi ile bu konulara hiç yatkın olmayan diğerini aynı yönde değerlendirmemeliyiz.

Bir diğer önemli nokta; bir tasarımcının, ürününe yaklaşım yapan bütün bireylere büyük bir sabırla yaklaşım getirmesi, onların soyut-somut geçişler vb. tasarım özüne ilişkin noktalarda iletişimlerinin verimli gerçekleşmesini sağlayacak anlam ve derinlikte bilgilendirmesinin öncelikle oluşturulması kaçınılmazdır. Örneğin; yeterli elektrik iletimi gerçekleştiremeyecek bir kablo kesiti, veya yeterli su akıtılamayacak bir su borusu ile istenen düzeyde bir enerji veya su akışı elde edilemeyeceği için, sağlıklı bir elektrik devresi veya sulama da gerçekleştirilememiş olacaktır. O halde; nitelikli tasarım ürünü için, bu süreçte yer alan birey ve guruplar arasında, gereken ayrıntı, yoğunluk ve hız da bir iletişim ortamı mutlaka bulunmalıdır.

Tasarım ürününe katkı sağlayan bireyleri, gerekli düzeyde açık, iletişime hazır, çok yönlü temel bilgisayarlı düzeylere getirilmiş hale getiren, bu düzeyi sürekli olgunlaştırarak diri ve faydalı tutan, ana amaçları gözden kaçırmadan sonuca ulaştırabilen niteliklerdeki yönetici gerçek mimardır. O hem psikolojik, sosyo-ekonomik, siyasi, kültürel, hem de teknik özde bir çok faktörü yerinde, diğer bütün katalizör ve ilgili enstrümanları da dozunda ve gerektiği şekilde rahatça kullanabilmelidir ki en olumsuz müşteri tepkileri bile, en verimli tasarım verileri haline dönüştürülebilirsin. Bu noktada

unutulmaması gereken bir diğerk nokta da, **yaratıcılığın olgunlaştırılması** şeklinde isimlendirilebilecek çok incelikli bir beceri de mimarlar için kazanılması zorunlu bir özelliktir. Bilindiğı gibi mimarlık öğretim-eğitim sürecinde, somut girdilerin artması ve toplam sürecin daha kompleks hale gelmesi durumunda, bir aarılmada yaratıcılık olumsuz etkilenmekte, zedelenmekte, hatta gerilemektedir. Çünkü; yaratıcılığın sınırsız hürriyetlerden kaynaklanan özelliğı vardır. Ancak; bu özellik çok yalın ve bir bitkinin ilk filizi gibi biraz da güçsüz durumdadır. Bizce asıl güçlü yaratıcılık olağanüstü kompleks bir veri sistemini, engin bir beceri yardımıyla değerlendirerek genişletilebilmiş çok boyutlu hürriyet ortamında olgunlaştırılarak elde edilebilecektir. Bu özellik birçok sanatçı tarafından konunun şuuruna varılmadan kullanılmaktadır. Ama bir gerçek mimarın bu özelliğı çok iyi kavraması ve gereğinde bütün yan etkileri akıllıca kullanıp istediğı yönde zenginleştirerek yaratıcılığını olgunlaştırması için devreye sokabilme becerisine sahip olması kaçınılmazdır.

Yukarıda açıklanan konuda bazı pratik noktalar sıralanacak olursa;

- Mimar karşılaştığı problemlerin büyük bir kısmını, bir anlamda müşterisine çözdürebilmelidir. Böylece yaratılacak ürünün daha işin başında, müşteri veya kullanıcı tarafından tam anlaşılması, o ürünün yaaaşamındaki verimini de maksimum hale getirecektir.
- Tasarım sürecini en verimli düzeye çıkarmak isteyen bir mimarın, müşterisinin sorularına verdiği cevaplar, aslında ilgili konuda müşterisinin eğilimlerini derinine incelemesine fırsat verebilecek özellikte şekillendirilmiş, hatta ilginç inceliklerle süslenerek, karşı tarafı incitmeyecek yaklaşımları sağlayacak yapıdaki kendi sorularına dönüştürülebilmelidir. Bir anlamda zaman tersine işletilebilmeli veya su tersine akıtılabilmelidir.
- Mimarın, uğraştığı alan veya karşılaştığı özel durumlarla ilgili düzeyli çağrışımlar sağlayabilecek örnekleri yaratabilecek zengin bir kültürü olması beklenecektir. Örneğın; gereğinde açıklayıcı espirileri yaaşatabilecek çok iyi bir aktör, paylaşmak istediğı değerleri uygun bir dille işleyebilecek bir edebiyatçı, olayları çok kolay saptayacak bir fotoğrafçı veya onları müşteri gözünde kolayca canlandırabilecek bir ressam, hatta olayları sıkılmadan sürüklemeye yardımcı bir palyaço olabilmelidir.

Bitirişteki kazanımlarda (işin ödülü) , gerçek insan olmanın mimarlık ve tasarımla olan ilgilerini kurmak

Eski halk hikayelerinin sonundaki gibi; bu çalışmanın sonucundaki asıl ödül, kuramsal ve kılısal bütün kazanımların başarılı bir uygulamaya girdi sağlayacak tasarım sürecinin nitel ve nicel özelliklerinin kuramsal olarak geliştirilerek kullanılabilmesidir. Ödülü her aşamada daha da zenginleştirerek birçok kere kazanmak isteyenlerin yapabileceğini düşündüğümüz bir yön de; karşılaşılan özel sorunlara yaklaşımlarda bazı ipuçlarının da bu çalışmada kolayca bulunabilmesidir. Ama bizce ödülün en önemli özelliğı, doğanın olağanüstü yaratığı insanın gerçek değerinin, tasarım bilincini zenginleştirerek, bünyesinde zaten varolan, özgün ve farklı engin potansiyellerini değerlendirebilme oranını en üst düzeye çıkarabilmesidir. Böylece onun oluşturduğu toplumsal kurgu gerçek insanlık düzeyine yönelmiş belki de elde etmiş olabilecektir. Bu özellikleri ve tasarımla ilgisini açıklayabilmek için bazılarını sunmaya çalışırsak;

1. İnsan, yaratılışından beri çok hızlı gelişim göstermiştir. Hatta bugünlerde kendini oluşturan özelliklerin ayırdına varabileceğini umduğu gen haritasını bile tamamlayabilmektedir. Bu gen haritası, onun yaşam sırlarını, hastalıklarla olan ilgisini, ömür sürecini vb. birçok özelliğini açıklayabilecektir. Ancak onun insan olma çizgisini yüceltecek asıl konu; onun beyinsel aktivitelerindeki gelişimi ile düzenleyebileceği üretim nicelik ile niteliğinin ortaya çıkışı ve böylece toplam yaşam çevresindeki değişimlerin oluşmasında çok önemli rolü oynayan değerlerin ayırdına varabilmesidir. Bu değerler kısaca;
 - Doğaya, topluma, bütün değerler sistemine uyum,
 - Bu sistemi geliştirme isteminin oluşturulmasındaki hız,
 - Değişim devrimindeki inceliklerin kavranması,
 - Bireysel değil, toplumsal davranış, yani önce ben değil, önce toplum, onun elde edeceği düzeyin bireye yansımadaki bilimsel kurgu,
 - Bütün yukardaki faktörlere etki edecek tasarım birikimi,
 - Belirlenen tasarım birikimi içi,nde mimari tasarım bilincinin özgün yerinin farkına varılması,
2. İnsan beyinsel aktivitesinde, bir yandan fizyolojik, anatomik, biyolojik özelliklerini kullanırken, diğer yandan da genetik yazılımlarının esiri olmaktaydı. Ancak bizce bu süreç kısır döngüye neden olarak, sadece sınırlı sayıda bireyin düşünsel gelişimi ile diğer bireyleri kullanarak yaşamalarını gerçek insan olarak sürdürebilmelerindeki çarpıklığı aşama sürecinde önemli bir aşama oluşturmaktadır. Yani asıl insanlık toplumu, her bireyin insanlık bilincini, ilgili ideali yakalamasını sağlayacak girdiklerin sunumun sağlanması kaçınılmazdır. Yoksa genetik buluşlar toplumdaki ayrışmayı olağanüstü hızlandıracağından çok büyük felekatleri neden olabilecektir. Bu katkı ve iyileştirmeyi sağlayacak özel bilimsel değerlerin içinde tasarım en önde gelen sayılabilir. Çünkü her birikim seviyesinde veya disiplindeki beyinsel üretimi en sağlıklı işleten sistem tasarım birikimi olmaktadır.
3. İnsanın çok önemli özelliklerinden birisi de; onun toplam sağlıklı ilişki sistemi içindeki beğenme, sevgi, aşk, özenme, kıskanma, nefret, vb. duygusal dünyasıdır. Bu sonsuz duygular denizinin en derin noktasının bile çok berrak algılanabilmesinde yardımcı olabilecek gene tasarımıdır.
4. Bir insanı yaşama bağlayan, ondan tad almasını sağlayan resim, heykel, el sanatları, mimari, edebiyat, müzik, vb. sanatsal değerlerin zaman boyutu ile birlikte algılanabilmesini, rasyonel kullanılabilmesini sağlayan değerlerde gene tasarımın yardımı ile elde edilebilir.
5. Bir diğer önemli nokta da insanın değerlendirmekte zorlandığı fizik ötesi sistemlerin oluşturduğu inanç dünyasındaki bilimsel zenginliklerin bile bilim dışına taşmadan insan yararına kullanılmasında tasarımın önemli bir yerinin olduğu gerçeğidir.

Yukardaki değerler irdelendiğinde kazanılacak gerçek ödülün ne boyutta büyük olduğu da kolayca anlaşılacaktır. Var olmanın, toplam var oluşla çok yönlü ilişkilerini, sebep sonuç ikilemini, hepsini daha iyi kavrayabilmenin bilimsel düşünebilmeden geçtiği açıktır. Ancak bilimsel düşünmede soyut-somut geçişlerin veya karmaşık, kaotik parçaların analiz edilebilmesine yardımcı varsayımların, hepsinin anahtar konusu tasarım olmaktadır.